

**ДО ПИТАННЯ ПРО ПРЕДМЕТНУ СКЛАДОВУ
В АНАЛІЗІ ВПЛИВУ ПЕРЕКОНАНЬ ФІЛОСОФА
(МИСЛИТЕЛЯ) НА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ**

Вплив знань та поглядів мислителя на результати його інтелектуальної діяльності, на певні конструкти, сформульовані та викладені у їхніх творах, можна простежити далеко не у кожного мислителя. Відоме висловлювання Р.Декарта з приводу того, що «добре прожив той, хто добре переховувався», вказує навіть на небажаність простежувати зв'язок особистісних характеристик з результатами творчості, принаймні – у філософії. Проте є постаті мислителів, які ніби спеціально провокують нас до здійснення такого роду аналізу.

До цих постатей безумовно відноситься Олдос Хакслі (саме так англійською мовою вимовляється дане прізвище, хоча низка вітчизняних перекладачів намагаються здійснювати тут філологічні новації). Його антиутопії, пронизані достатньо цікавими філософськими міркуваннями про природу і долю людини, («О, чудовий новий світ» та «Мавпа і сутність») безумовно можна розглядати як твори, що, з одного боку, є яскравим вираженням суб'єктивності автора, а, з іншого боку, являють собою твори людини, життя якої пов'язане з певним історичним періодом, тому ці твори не могли бути написані ні у ХІХ, ні у ХХІ століттях. На підтвердження даного міркування можна навести наступні аргументи.

Якщо забрати з означених творів О.Хакслі всі фрагменти тексту, де фігурують знання з біології людини та генетики, ці твори просто розсипалися б як карткові будиночки, із яких після побудови спробували б позабирати карти певної масті. Низка відкриттів у сфері генетики, з одного боку, а, з іншого – міркування еugenічної спрямованості про вдосконалення суспільства і людства в цілому за допомогою досягнень генетики, були актуальними, популярними і навіть модними у Європі та Північній Америці між двома світовими війнами. В ході другої світової війни захопленість можливостями генетики та еugenіки різко спадає завдяки очевидній антигуманності етнічних чисток та експериментів у концтаборах, які проводилися фашистською Німеччиною. Що ж стосується

поглядів самого О.Хакслі, то є дослідники, які не схильні однозначно відносити «О, чудовий новий світ» до антиутопій і які не виключають того, що в 30-і роки він з певним ступенем серйозності міг вважати, що саме генетика та еugenіка дозволять суспільству мати біологічно-різних людей для виконання різних функцій, в тому числі для брудної та некваліфікованої роботи (передбачалися ж раби в «Утопії» Т.Мора!).

Іншими знаковими фігурами початку ХХ століття, що вплинули на творчість О.Хакслі та профігурували у його творах, були Форд і Фройд, що подаються як один святий у двох особах у творі «О, чудовий новий світ». І хоча згадані особи пов'язані з різними сферами соціальної діяльності та культури, у них є певний «спільний знаменник» – стандартизація людської діяльності з метою торувати ефективний шлях до розвитку соціальної технології. Кожна людина може виконувати повторювані (певні та у певній сфері) необхідні дії для суспільства і кожній людині притаманна сексуальність як основа для стандартизації приватного життя. Саме ці ідеї і покладено в основу організації суспільства, описаного О.Хакслі. Вже в середині ХХ століття в промисловості для стандартизованих дій починають запроваджувати робототехніку та автоматизовані лінії, тобто намічається шлях для вирішення даної проблеми шляхом принципового звільнення людини від одноманітних технологічних дій. Розвиток французького екзистенціалізму в ході другої світової війни та після неї призводить до аналізу таких багатоманітних та неповторних проявів людської сутності, що стає очевидною неможливістю уніфікації та технологізації приватного життя людини. А Еріх Фромм здійснює логічне завершення даної тенденції в уявленнях про людину, наполягаючи на тому, що любовні стосунки потрібні людині в першу чергу для уникнення самотності, тому біологічні потреби та технології тут знаходяться зовсім не на першому місці.

І, нарешті, у передмові до видання «О, чудовий новий світ» у 1946 р. О.Хакслі сам говорить про певні зміни у своїх поглядах, які відбулися у нього протягом життя (перехід з позиції скептика-естета на позицію здорового глузду). При цьому він відзначає, що відкинув спокусу дещо скорегувати свій твір до другого видання, бо тепер він став старшою та в цілому іншою людиною.

Можна додати зауваження, що постає цілком слушним: у даному випадку йдеться про мислення в сфері соціальних дій та стосунків, де ціннісні орієнтації та переконання автора (мислителя) не те, щоби піддаються спостереженню, але їх, напевне, важко, а то й неможливо приховати. Проте звернення до прикладу О.Хакслі як раз наставляє нас на

методологічну позицію: вірогідно, говорячи про впливи цінностей і переконань філософа (мислителя) на результати його творчості, варто враховувати предметне спрямування останньої. Звичайно, у міркуваннях про філософські засади наукової теорії такої щільної кореляції особистісних переконань та результатів філософської діяльності годі й очікувати.

Валентин Вандишев

Сумський державний університет,
м. Суми

СВІТ-РЕАЛЬНІСТЬ І СВІТ-УЯВЛЕННЯ

Значна частина наших знань – це не більше ніж наше уявлення про те, що ми знаємо. Утім, і діяльність інших людей ми можемо зрозуміти лише у тій мірі, в якій знаємо, що вони думають або знають про обговорюваний предмет або явище. Так, дії фокусника на сцені по-різному сприймають захоплені діти, які прагнуть зрозуміти суть того, що відбувається; дорослі, які аналізують прийоми артиста; люди, які знають особливості постановки фокусу, який споглядають.

В більшості своїй наші знання в істотному не відповідають реальному стану речей. Звідси і наше нерозуміння того, що відбувається. Адже знати – це ще не означає розуміти. Світ нашої реальності – це світ дуже сильно суб'єктивований, часом вигаданий, часом – фантастичний. Наші знання, які демонструють свою продуктивність в одній сфері, в інших лише частково дозволяють щось пізнавати і пояснювати. Саме тому знання спонукальних мотивів людей дає більше шансів успішно взаємодіяти з ними.

Поняття *світ* – поняття світоглядне, воно соціально обумовлене, оскільки мисляча людина занурена усіма своїми помислами, відчуттями й усім своїм способом життя в конкретне суспільне середовище. Тому людина і не може відноситися неупереджено і байдуже до дійсності, що її оточує, бо надто рідко ми – сторонні спостерігачі. Пізнання світу також орієнтоване на пізнання відношення духу і матерії, природи і суспільства, природи і суті людської свідомості, пізнаваності світу, сенсу життя, Абсолюту, вічності і смерті, нескінченності і безсмертя, щастя і краси, можливого і випадкового і багато чого іншого, без чого немислиме повноцінне людське шукання істини.